

WWF Slovensko

Medená 101/05, 811 02 Bratislava, <http://slovakia.panda.org/>

Iniciatíva MySmeLes

Hlavná 133, 080 01 Prešov, www.mysmeles.sk

Ochrana dravcov na Slovensku

Trhová 54, 841 01 Bratislava, www.dravce.sk

**Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko
(SOS/BirdLife Slovensko)**

Zelinárska 4, 821 08 Bratislava, www.vtaky.sk

Bratislavské regionálne ochrannárske združenie (BRQZ)

Na Riviére 7/A, 841 04 Bratislava, www.broz.sk

Vážený pán minister
Ján Budaj
Ministerstvo životného prostredia SR
Nám. L. Štúra 1
812 35 Bratislava

Bratislava, 2017-03-31

Vážený pán minister,

organizácie pôsobiace v ochrane prírody privítali Vaše vymenovanie do funkcie, ako osobnosti dlhodobo podporujúcej a presadzujúcej reálnu ochranu prírody. Dovoľujeme si Vám pri tejto príležitosti blahoželať, no zároveň si uvedomujeme, že situácia na Slovensku a na celom svete je v dôsledku koronavírusovej pandémie tak komplikovaná, že presadzovanie akýchkoľvek potrebných zmien v ochrane prírody bude nesmierne náročné a bude vyžadovať veľa námahy a úsilia s cieľom skĺbenia mnohých urgentných a neodkladných opatrení. Radi by sme Vám v týchto náročných časoch ponúkli našu pomoc a podporu.

Napriek komplikovanej situácii, kedy sa dá očakávať, že mnohé opatrenia budú limitované dostupnosťou finančných prostriedkov sme presvedčení, že aj v takejto zložitej situácii je možné presadiť pozitívne zmeny v ochrane prírody. Ba čo viac, nielenže to je možné, ale je to nutné. V čase, keď nevieme ako dlho bude obmedzené cezhraničné cestovanie je veľmi dôležité zabezpečiť dobrý stav našej prírody, tak aby ľudia po práci mali na oddych k dispozícii kvalitné životné prostredie na Slovensku.

Vážený pán minister, ako jednu z najdôležitejších výziev považujeme nutné systémové zmeny v správe chránených území, a osobitne národných parkov. Doterajšia dvojkoľajnosť, keď sa dlhodobo sporia rezorty životného prostredia a pôdohospodárstva výrazne prispela k súčasnému nepriaznivému stavu v ochrane prírody. Bez toho, aby ochrana prírody bola nadriadená iným záujmom pri správe národných parkov, bez toho aby sa správa štátnych lesných a nelesných pozemkov nezverila správam chránených území, nie je možné dosiahnuť, aby národné parky spĺňali medzinárodné kritériá. Rovnako je nevyhnutné zabezpečiť v národných parkoch ochranu prírodných procesov, a to na dostatočne veľkej rozlohe, a poskytnúť priestor pre prirodzený vývoj lesov a nelesných biotopov, vzťahov medzi živými zložkami prírody od jej najmenších súčastí až po vrcholových predátorov a poznať a sprístupniť prírodu aj v jej autentickej podobe.

Nielen ochrana národných parkov a lesov však potrebuje systémovú zmenu. Dlhodobou je prehliadané zhoršovanie stavu biotopov v poľnohospodárskej krajine, ako aj stav vôd. Prírodné lúky v nížinných oblastiach sa v niektorých častiach Slovenska stali takmer neznámym pojmom. Nie je preto prekvapením, že práve vtáče a druhy obývajúce nížinné chránené oblasti patria medzi najviac ohrozené na Slovensku. Je preto nevyhnutné integrovať priority ochrany prírody do poľnohospodárskej politiky, zaviesť zelené opatrenia, schémy podpory pre prírodu blízke hospodárenie a štátnu pôdu v chránených územiach prenajímajúc iba farmárom, ktorí na nej budú hospodáriť s ohľadom na prírodu. Podobne aj mnohé druhy rastlín a živočíchov viazaných na vodné toky a plochy patria medzi najviac ohrozené na Slovensku. Tu je situácia o to neuspokojivejšia, že správa vôd je už dlhšie obdobie v kompetencii Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, no napriek tomu sa stále stretávame so zámermi a činnosťami, ktoré ohrozujú posledné reguláciou nedotknuté fragmenty vodných tokov. Na dosiahnutie dobrého stavu vôd pritom nestačí zastaviť činnosti, ktoré ohrozujú zachovalé úseky vodných tokov. Pre dosiahnutie dobrého stavu vôd je nutné vytvoriť a implementovať koncepciu komplexnej revitalizácie riečnej krajiny vrátane pozdĺžnej a laterálnej kontinuity vodných tokov a odstraňovanie bariér v tokoch. Systémové zmeny však potrebuje rezort životného prostredia nielen v správe chránených území, ochrane lesov, lúk, vôd, ale aj vo viacerých iných oblastiach. Dovoľujeme si Vám preto v prílohe tohto listu poslať zoznam vybraných opatrení, ktoré by podľa nášho názoru mali byť medzi prioritami každej vlády, ktorá to konečne s ochranou prírody bude myslieť vážne.

Vážený pán minister, systémové zmeny v ochrane prírody už neznesú odklad a je nevyhnutné, aby sa dôležité opatrenia na ich presadenie zapracovali už do programového vyhlásenia vlády. Kvôli doterajšej absencii systémových zmien sme už viaceré ohrozené druhy a biotopy stratili a ďalšie môžeme stratiť. Sme pripravení byť Vám nápomocní pri identifikovaní kľúčových opatrení a presadzovaní zmien v ochrane prírody. V prípade Vášho záujmu sa preto radi s Vami v blízkej dobe stretneme, prípade nájdeme iný spôsob spolupráce v kontexte dnešných dní.

s pozdravom

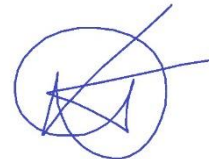
Miroslava Plassmann

WWF Slovensko

Karol Kaliský

MY SME LES

Lucia Deuschová

Ochrana dravcov na Slovensku

Miroslav Demko

SOS/BirdLife Slovensko

Pavol Surovec

Bratislavské regionálne ochranárske združenie

Príloha:

ZOZNAM OPATRENÍ NA SYSTÉMOVÉ ZLEPŠENIE OCHRANY PRÍRODY NA SLOVENSKU

Horizontálne opatrenia

- 1) Zrealizuje sa reforma inštitúcií ochrany prírody za účelom posilnenia rozhodovacích právomocí pri ochrane národných parkov, chránených území a chránených druhov. Chránené územia musia byť efektívne spravované. To si vyžaduje jasné rozdelenie kompetencií, priamu zodpovednosť a efektívne kontrolné mechanizmy vrátane kontroly verejnej. Chránené územie musí mať jedného správcu, ktorý bude priamo zodpovedný za starostlivosť o chránené územie v celosti. Je potrebné zjednodušiť a sprehľadniť spôsob riadenia chránených území na Slovensku a zabezpečiť jeho kontrolu, vrátane kontroly efektivity štátnej ochrany prírody.
- 2) Lesné aj nelesné pozemky v národných parkoch bude spravovať správa národných parkov za účelom ich ochrany. Organizácie ochrany prírody budú mať kompetenciu na správu štátnych pozemkov vo všetkých stupňoch ochrany.
- 3) Štátne pozemky v chránených územiach, na ktorých organizácie ochrany prírody nezabezpečia starostlivosť priamo, sa budú prenajímať na hospodárenie len tým osobám, ktoré zabezpečia hospodárenie v súlade s cieľmi ochrany prírody.
- 4) Pre efektívnu ochranu prírody na pozemkoch v chránených územiach, ktoré nie sú vo vlastníctve štátu, začne štát v plnej miere využívať zákonom stanovené nástroje, ako napríklad nástroje výkupu, zámeny pozemkov a zmluvnej starostlivosti.
- 5) Prípady nelegálnej činnosti, pri ktorých dochádza k poškodeniu alebo zničeniu chránených častí prírody, či už zámerne alebo z nedbanlivosti, budú dôsledne odhaľované, objasňované a potrestané v takom rozsahu, ktorý zodpovedá významu biodiverzity v kontexte udržateľného socioekonomického rozvoja.
- 6) Ochrana prírodných ekosystémov a populácií druhov v navzájom izolovaných chránených územiach nepostačuje na zachovanie týchto ekosystémov a udržanie životaschopných populácií druhov. Budú preto prijaté opatrenia na zachovanie, podporu a obnovu ekologickej konektivity, obnovu prírodných biotopov a krajiny všade kde je to možné.

Chránené územia

- 1) Systém chránených území sa zreformuje, tak aby ich ochrana bola zrozumiteľná pre verejnosť, aby ochrana území bola efektívna a nie len formálna, a zároveň aby boli naozaj chránené tie územia, ktoré si svoju ochranu zaslúžia.
- 2) Za účelom zachovania biologickej rozmanitosti, zdravého vývoja ekosystémov a zabezpečenia ochrany prírody ako verejného záujmu, je potrebné, aby v chránených územiach bola ochrana prírody nadradená ekonomickým a iným záujmom. Sieť chránených území bude spĺňať prísne vedecké a medzinárodne akceptované kritériá a bude na nej existovať celospoločenská dohoda.

3) Štát zabezpečí zonáciu veľkoplošných chránených území s prihliadnutím na účel konkrétnych kategórií chránených území a súvisiace medzinárodné kritériá. V chránených územiach budú vyčlenené manažmentové zóny, vrátane zóny ktorá bude určená na ochranu prirodzených procesov bez zásahov človeka.

4) Zonácia národných parkov bude vypracovaná tak, aby národné parky spĺňali medzinárodné kritériá. Jadrová zóna, v ktorej sa do prirodzených procesov nezasahuje, tvorí najmenej 75 % rozlohy národného parku, pričom kritériá IUCN (Svetová únia ochrany prírody) dočasne pripúšťajú 50% podiel.

5) Národné parky budú chrániť veľké územia, pretože len tak je možné zabezpečiť ochranu prirodzených procesov dôležitých pre fungovanie ekosystémov. Tieto procesy zahŕňajú prirodzený vývoj lesov (vrátane kalamít), vodných tokov (napríklad zmeny koryta toku), či vzťahov medzi predátormi, bylinožravcami a vegetáciou (bez regulácie či prikrmovania).

6) Účelom národných parkov bude ochrana prírody vo svojej prirodzenej, človekom nerušenej podobe. Toto prírodné dedičstvo budú chrániť a sprostredkovať verejnosti na účely poznania a rekreácie.

7) Úlohou organizácií ochrany prírody pri správe chránených území bude okrem ochrany prírody aj komunikácia s návštevníkmi a rozvoj regiónov, ktoré sa realizujú prostredníctvom špecifickej infraštruktúry (informačné centrá, náučné chodníky), služieb (sprevádzanie, rôzne zážitkové produkty) a marketingu.

8) Územia medzinárodného významu budú mať adekvátne postavenie ako aj presonálne i finančné zabezpečenie, bude zabezpečená ich dôsledná propagácia a to aj na medzinárodnej úrovni.

9) Štát urýchlene zabezpečí realizáciu chýbajúcej praktickej ochrany a zabezpečí správu chránených území podľa zrozumiteľných programov starostlivosti. V územiach, kde to bude potrebné, sa zabezpečí ochrana podľa integrovaných programov starostlivosti (prekrývajúce sa kategórie chránených území, integrovanie starostlivosti o lesné pozemky). Štát bezodkladne začne implementovať už schválené programy starostlivosti o chránené územia, schváli zatiaľ neschválené programy starostlivosti, a dopracuje chýbajúce programy starostlivosti.

Ochrana lesov

1) Lesy Slovenska sú prírodným bohatstvom, poskytujú služby celej spoločnosti. Lesy nebudú len zdrojom dreva. Poskytujú mnohé ekosystémové služby, ktorých význam a cena môže byť oveľa vyšší ako cena samotného dreva.

2) Lesy vo vlastníctve štátu sú majetkom všetkých jeho občanov a z ich úžitkov nebude profitovať iba vybraná skupina ľudí. Štát bude spravovať svoje lesy zodpovedne, tak, aby prihliadal na potreby všetkých občanov a komunit.

3) Bude zabezpečená ochrana pralesov ako najvýznamnejšieho prírodného dedičstva našej krajiny.

4) Hospodárenie v lesoch sa bude riadiť princípmi zodpovedného, trvaloudržateľného využívania, ktoré vyvážené rešpektuje ekonomické, environmentálne a sociálne princípy.

5) V chránených územiach sa bude dôsledne uplatňovať prírode blízke hospodárenie.

6) Lesy sú kľúčové pre zvrátenie klimatickej krízy a zmiernenie jej negatívnych dopadov. Je dôležité hľadať také postupy hospodárenia v lesoch, ktoré budú minimalizovať zásah do lesného ekosystému a súčasne maximalizovať úžitky z využívania lesa ako prírodného zdroja a zdroja drevnej suroviny. V tomto ohľade je potrebné systematicky zavádzať do praxe prírode blízke spôsoby hospodárenia v lesoch, ekosystémové prístupy a princípy a opatrenia obehovej ekonomiky.

7) Po prevode správy lesov do kompetencie MŽP SR bude vykonaná revízia hospodárskej kategorizácie lesov a podmienok pre pre vykonávanie lesohospodárskej činnosti v jednotlivých kategóriách. V ochranných lesoch (ktoré sú vyhlásené za účelom vodoochranej, či pôdoochranej funkcie) dôjde k sprísneniu podmienok vykonávanie lesohospodárskej činnosti. Ťažba bude možná len po predchádzajúcom posúdení dopadov.

8) Systémovo sa obmedzí ťažba v hniezdnom období vtáctva a úplne vylúči v bezprostrednom okolí najvzácnejších hniezdísk vzácných druhov vtáctva.

Ochrana lúk, polí a pasienkov

1) Priority ochrany prírody a ciele ochrany v chránených územiach na poľnohospodárskej pôde budú integrované do spoločnej poľnohospodárskej politiky.

2) Štát zabezpečí férovejšie a atraktívnejšie platby v rámci SPP pre farmárov, ktorí hospodária v chránených oblastiach tak, že zabezpečujú ochranu krajiny, vzácných druhov a vôd.

3) Štát zmení platby farmárom tak, aby na celom území Slovenska bolo na minimálne 10 % rozlohy poľnohospodárskej pôdy nevyhnutné hospodáriť takými postupmi, že dôjde k zvýšeniu biodiverzity.

Ochrana vôd

1) Vytvorí sa finančné, technické a legislatívne podmienky na realizáciu komplexnej revitalizácie riečnej krajiny, vrátane projektov na zabezpečenie pozdĺžnej a laterálnej kontinuity vodných tokov a odstraňovanie bariér vo vodných tokoch, ochrany a rozširovania funkčných záplavových oblastí, obnovy brehových porastov, mokradí a lesov v záplavových oblastiach atď.

2) Vykoná sa audit stratégií a koncepčných materiálov používaných pri plánovaní investícií vo vodnom hospodárstve. V partnerstve so zainteresovanou verejnosťou, samosprávami a všetkými dotknutými subjektmi bude zabezpečené spracovanie modernej a ambicióznejšej aktualizácie Vodného plánu SR, ako základného dokumentu pre opatrenia na zlepšenie stavu vôd a ich ochranu. Vodný plán bude dopĺňať komplexnú novú Vodnú politiku Slovenska. Nová Vodná politika SR bude založená na princípoch spoločnej vodnej politiky EÚ, na prírode blízkyh opatreniach, na najnovších vedeckých poznatkoch a na otvorenej spolupráci, bude

spracovaná participatívnym spôsobom so zapojením samospráv, odborníkov, mimovládnych organizácií a verejnosti.

3) Budú prehodnotené plánované veľké infraštruktúrne projekty s negatívnym dopadom na stav vôd a zastaví sa príprava tých, kde existujú ekologicky, sociálne a ekonomicky lepšie alternatívy zabezpečenia účelu stavby.

4) Pri protipovodňových opatreniach sa budú podporovať opatrenia, ktoré majú okrem ochrany majetku, zdravia a životov občanov pozitívny vplyv aj na biodiverzitu, minimalizáciu rizika sucha a negatívne dôsledky zmeny klímy. Zásahy pri protipovodňových opatreniach musia byť primerané hroziacim škodám, pred ktorými majú ochrániť. V chránených územiach musia byť zásahy podmienené súhlasom orgánu ochrany prírody a musí sa zjednodušiť prístup povodňami sužovaných obcí k finančným zdrojom na protipovodňové opatrenia. V územiach, kde boli v minulosti záplavy a v územiach popri riekach bude zákaz ďalšej výstavby vo všeobecnosti.

5) Pri projektoch pozemkových úprav sa bude presadzovať princíp, aby pozemky v okolí vodných tokov získal prednostne štát, resp. aby bolo vlastníctvo usporiadané tak, aby sa umožnila obnova / rozšírenie záplavových území, resp. a aby sa nebránilo obnove riečnych ekosystémov.

6) Pri manažmente krajiny a osobitne hospodárení s vodnými zdrojmi je potrebný krajinný / integrovaný prístup, napr. hospodárenie v lesoch nesmie zhoršovať odtokové pomery a eróziu, ktoré bude následne potrebné sanovať drahými vodozadržnými a protipovodňovými opatreniami. Ochrana vodných zdrojov, ochrana a obnova retenčnej kapacity krajiny musí byť integrálnou súčasťou rozhodovania o povolení činností ako v extravilánoch tak aj v intravilánoch a musí byť tiež realizovaná osobitnými opatreniami na prevenciu vzniku a riešenia dôsledkov sucha a ďalších neželaných vplyvov zmeny klímy.

7) V chránených územiach bude pri údržbe vegetácie popri vodných tokoch platiť prísnejší režim s ohľadom na ochranu území ako aj ostatné vodohospodárske priority.

8) Pri zásahoch do vôd a ich vodohospodárskom manažmente bude zohľadňovaná ochrana biodiverzity.

Kapacity ochrany prírody

1) Správy chránených území budú mať dostatočné finančné a personálne zabezpečenie, pričom financovanie bude pochádzať od štátu a z vlastných činností, predaja produktov a služieb, prenájmu pozemkov a vo vybraných chránených územiach, napríklad národných parkoch aj z výberu vstupného.

2) Systematicky sa podporí výstavba a obnova turistickej infraštruktúry v chránených územiach približujúca vhodnou formou chránené územia verejnosti (turistické chodníky, pozorovateľne, útulne).

3) Štátna ochrana prírody bude proaktívne realizovať opatrenia a projekty na praktickú ochranu prírody v chránených územiach, pričom proaktívne zapojí formou partnerstva do projektov aj neštátnych vlastníkov pozemkov tam kde to je možné.

4) Urýchlene sa zo štrukturálnych fondov na ochranu prírody budú realizovať projekty, ktoré dokážu zlepšiť stav biotopov a vzácných druhov a zároveň vytvoria pracovné miesta v regiónoch a dokážu tak pomôcť preklenúť začínajúcu ekonomickú krízu.

5) Posilnia sa kapacity organizácií ochrany prírody pre vykonávanie environmentálnej výchovy a zvyšovania povedomia verejnosti.